

Correctievoorschrift HAVO

2022

tijdvak 1
maandag 9 mei
07.30 - 10.30 uur

Geschiedenis

Verwerken scores

Verwerk de scores van alle kandidaten in het online AWP-programma.
De scores moeten uiterlijk vrijdag 3 juni 2022 om 12.00 uur ingevuld zijn.

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 30, 31 en 32 van het Landsbesluit vwo-havo-vsbo d.d. 23-06-2008 (PB. 2008, no. 54).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van bovenvermelde artikelen van het Landsbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het

- beoordelingsmodel;
- 3.4 indien slechts een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd worden, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
  - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, hoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan een antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar een keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Eenzelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij dient de fout of onvolkomenheid wel mede te delen aan het ETE. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen door het ETE rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer. Dit cijfer kan afgelezen worden uit omzettingstabellen die beschikbaar worden gesteld door het ETE na de bepaling van de definitieve cesuur.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen geschiedenis havo 2022 eerste tijdvak kunnen maximaal 60 scorepunten worden behaald. Het examen bestaat uit 30 vragen.

*Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:
Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.*

4 Beoordelingsmodel

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Staatsinrichting

---

1 B

2 B

3 **maximumscore 2**

Kern van een juist antwoord is:

- De blanke protestanten, de joden, de kleurlingen en de vrije zwarten/slaven 1
- Twee van de volgende mogelijkheden: 1
  - De verschillende bevolkingsgroepen leefden gescheiden van elkaar.
  - Ze deden verschillend werk.
  - Ze hadden nauwelijks contact.
  - Ze hadden verschillende religies.
  - Er was nog een ongelijke rechtspositie.
  - Blanken hadden de macht in handen.

Opmerking: Voor het toekennen van één punt bij elk bolletje, moeten bij het eerste gedeelte van de vraag alle vier bevolkingsgroepen genoemd worden en bij het tweede gedeelte twee voorbeelden.

4 **maximumscore 3**

Kern van een juist antwoord:

- De eilandbesturen bleven ondergeschikt aan het landsbestuur en werden dus niet echt zelfstandig. 1
- Door de onduidelijkheid over welke taken wel en welke niet door de eilandbesturen geregeld zouden worden, konden politici die daar geen politiek belang bij hadden, bij het overhevelen van taken van het landsbestuur naar de eilandbesturen, dit proces vertragen. 1
- Eilandbegrotingen moesten door de landsregering worden goedgekeurd. 1

5 **maximumscore 3**

Kern van een juist antwoord:

De drie belangrijke wijzigingen van het Statuut waren in:

- 1975 toen Suriname onafhankelijk werd. 1
- 1986 toen Aruba zijn 'status aparte' kreeg. (Aruba kreeg een eigen positie binnen het Koninkrijk). 1
- 2010 toen de Nederlandse Antillen opgeheven werden. (Curaçao en Sint Maarten werden zelfstandige landen binnen het Koninkrijk. De eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba, BES-eilanden, werden onderdeel van het Nederlandse staatsbestel.) 1

Vraag	Antwoord	Scores
6	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord: - President Poetin wil de grondwet veranderen zodat hij de mogelijkheid krijgt om langer aan de macht te blijven. - In een democratie zal de regering nooit (zelf) de grondwet wijzigen om langer aan de macht te kunnen blijven.	1 1
7	maximumscore 1 Voorbeeld van een juist antwoord: De president heeft volgens het presidentiële stelsel de bevoegdheid om hoge ambtenaren te benoemen en te ontslaan.	
8	maximumscore 2 Mogelijke antwoorden, twee van de volgende, voor elk 1 punt: - Het stellen van mondelinge en schriftelijke vragen. - Het houden van een interpellatie. - Het houden van een enquête. - Het budgetrecht.	
9	maximumscore 1 Voorbeeld van een juist antwoord: De CPU was tegen het streven naar algemeen kiesrecht uit angst dat de Afro-Curaçaose, voornamelijk katholieke, massa op de Rooms-Katholieke partij zou stemmen.	
10	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord: - De partijen hanteren het lijstenstelsel. Dit stelsel bepaalt de volgorde van de kandidaten op de lijst van een partij. Deze volgorde bepaalt welke personen in aanmerking komen om een zetel te verkrijgen. - Door het stelsel van voorkeurstemmen. Een kandidaat die laag op de lijst staat, kan door voorkeurstemmen toch een zetel behalen en zodoende de volgorde van de toewijzing veranderen.	1 1
11	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord: - Het was geen zwarte dag, maar het was de dag dat Curaçao wakker werd. Arbeiders kwamen op voor hun rechten.* - Stanley Brown / Amador Nita / Ong-A-Kwie	1 1

*Opmerking: Toelichting moet erbij genoteerd worden voor 1 punt.

Vraag	Antwoord	Scores
12	maximumscore 2	
	• c	1
	• Curaçao	1
13	maximumscore 2	
	1 - c	
	2 - a	
	3 - d	
	4 - b	
	<i>Indien vier combinaties juist:</i>	2
	<i>Indien twee combinaties juist:</i>	1
	<i>Indien minder dan twee combinaties juist:</i>	0
14	maximumscore 3	
	Voorbeeld van een juist antwoord:	
	• In de ERNA werd aangegeven dat de eilandbegroting goedgekeurd moest worden door de landsregering. Dit zorgde voor spanning wanneer de landsregering een andere politieke kleur had dan de eilandelijke regering. / Landswetten gaan boven eilandwetten.	1
	• Zoals toentertijd in de 60er jaren het geval was op Curaçao. De landsregering stond onder leiding van de DP en de eilandelijke regering onder leiding van de NVP. De DP zorgde ervoor dat de uitvoering van de ERNA, dus het goedkeuren van de begroting van Curaçao, traag verliep.	1
	• De NVP kon daardoor niet snel genoeg eilandelijke problemen oplossen die later naar het oproer van 30 mei 1969 leidden. OE: Door coalitievorming op landsniveau werd de keuze van de eilandsbevolking <u>niet</u> evenredig vertaald in politieke macht (oftewel de NVP werd bijna altijd uitgesloten)	1
15	maximumscore 2	
	Voorbeeld van een juist antwoord:	
	• Vooral de politieke ontwikkelingen na 1969 hadden tot gevolg dat er steeds meer laaggeschoolde politici in het parlement en de regering kwamen.	1
	• Het niveau van de besprekingen en vergaderingen daalde daardoor sterk, net als het nemen van goede en efficiënte beslissingen. / Politieke patronage en het toespelen van banen in ambtenarij/politiek.	1

Vraag	Antwoord	Scores

Oorlog & Vrede

16 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord:

- De 'Weltpolitik' met het Duitse streven naar bezit van koloniën maakte het noodzakelijk een sterke vloot te bouwen, 1
- wat door de andere Europese landen als een bedreiging werd gezien. 1

17 maximumscore 2

a - 3

b - 1

c - 4

d - 2

(5 blijft over)

Indien vier combinaties juist 2

Indien drie of twee combinaties juist 1

Indien minder dan twee combinaties juist 0

18 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord:

Hij wilde laten zien dat er een duidelijk verband bestaat tussen de herstelbetalingen (die Duitsland moest doen in het kader) van het Verdrag van Versailles en de Duitse voorbereidingen met betrekking tot herbewapening.

Opmerking: 0, 1 of 2 scorepunten ter beoordeling van de examinerator.

19 D

20 B

21 maximumscore 4

Voorbeeld juist antwoord:

- Japanse aanval op Pearl Harbor op 7 december 1941. 1
- De economische crisis, die leidde tot grote werkloosheid in de VS. 1
- De VS waren in militair opzicht nog niet voorbereid op een oorlog. 1
- De Amerikaanse bevolking was tegen een inmenging in buitenlandse oorlogen die alleen maar slachtoffers eisten. 1

Andere mogelijkheden ook juist beoordelen op basis van artikel 3.3.

Vraag	Antwoord	Scores
22	maximumscore 1 Twee van de volgende, voor samen 1 punt: – Potsdam – Jalta – Teheran <i>Opmerking na afname examen: Om het scorepunt toe te kennen moet de kandidaat <u>één</u> van de drie ontmoetingsplaatsen correct hebben.</i>	
23	maximumscore 2 Mogelijke antwoorden, twee van de volgende, voor elk 1 punt: – Er werd een nieuwe munt ingevoerd (muntsanering) – Beëindiging van de Ruhrstaking – Amerikaanse hulp in de vorm van het Dawesplan – Vermindering van de jaarlijkse herstelbetalingsplicht	
24	maximumscore 2 • de Cash-and-carry politiek • de Lend-Lease Act (Leen- en Pachtwet)	1 1
25	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord: • Japan voelde zich bedreigd door de Sovjet-Unie. / Zowel Hitler-Duitsland als Japan zijn anti-communistisch. • Sluiting van het Anti-Kominternpact	1 1
26	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord: • Hij zorgde voor de invoering van de dienstplicht, de oprichting van een eigen schutterij en het aanleggen van (kust)batterijen.* <i>*Opmerking: voor het toekennen van het scorepunt moeten alle drie maatregelen worden genoemd.</i> • Gouverneur Wouters werd vervangen door gouverneur Kasteel.	1 1
27	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord: • De gouverneur kreeg door de afkondiging van de staat van beleg vergaande bevoegdheden • waardoor burgerlijke vrijheden konden worden beperkt/ingeperkt.	1 1

Vraag	Antwoord	Scores
28	maximumscore 3	
	Voorbeeld van een juist antwoord:	
	Een gevaarlijk evenwicht tussen de twee machtsblokken vanwege de mogelijkheid die beiden bezaten om elkaar, en de wereld, volledig te vernietigen met hun atoomwapens.	1
	Een groot wantrouwen tussen aan de ene kant de Verenigde Staten met zijn kapitalistisch-democratisch systeem en aan de andere kant de Sovjet-Unie met zijn communistisch-dictatoriaal systeem.*	1
	Er waren geen directe oorlogen tussen de twee supermachten, maar er waren wel conflicten waarbij beide supermachten op de achtergrond duidelijk aanwezig waren.*	1
	<i>*Andere antwoorden in dezelfde strekking met een andere formulering ter beoordeling van de examinerator.</i>	
29	maximumscore 3	
	Het juiste antwoord:	
	1 - c	
	2 - d	
	3 - b	
	4 - a	
	5 - e	
	<i>Indien vijf combinaties juist</i>	3
	<i>Indien drie combinaties juist</i>	2
	<i>Indien twee combinaties juist</i>	1
	<i>Indien minder dan twee combinaties juist</i>	0
30	maximumscore 2	
	1991	1
	(Boris) Jeltsin	1